

1 VÝVOJ POJMU A KONCEPCIE PRÁVNEHO ÚKONU A FAKTICKÉHO ÚKONU V PRACOVNOM PRÁVE

Prítomnosť sa často dá pochopiť cez minulosť. Pracovné právo a jeho problémy nevznikli v súčasnosti, ale otázky spojené s hodnotením šírky právneho úkonu sú v pracovnom práve prítomné už desiatky rokov. Rovnako boli kladené v rôznych etapách opakovane tie isté otázky, ktoré boli v závislosti od doby a jej právnej úpravy zodpovedané rôzne. Mnohé otázky sa pre odlišný vývoj práva v rokoch 1948 – 1989 vyvíjali inak ako za iných okolností (napr. otázka absolútnej a relatívnej neplatnosti). Na účely vysvetlenia súčasného stavu otázky právneho úkonu v pracovnoprávných vzťahoch a jeho osobitných pracovnoprávných aspektov považujeme za nevyhnutné urobiť aj prehľad genézy vývoja. V istej fáze vývoja Zákonník práce obsahoval aj samostatnú definíciu právneho úkonu, a teda pracovnoprávna teória sa zaoberala týmto pojmom výlučne z pracovnoprávneho hľadiska a po roku 1989 (2001) nedošlo k odstráneniu niektorých odchýlok v oblasti právnych úkonov v pracovnoprávných vzťahoch v porovnaní s Občianskym zákonníkom. Pracovnoprávna teória tieto otázky musela a musí analyzovať. Zároveň aj z odbornej literatúry občianskeho práva môžeme vyčítať, že definovanie právneho úkonu v právnom poriadku nastalo až v určitom čase a v ČR od tejto definície upustili a v odbornej literatúre môžeme nájsť aj závery, že definovanie právno-teoretických pojmov ako je právny úkon (nakoniec, prečo nedefinovať aj úkon) nie je štandardom v právnych poriadkoch štátov a mnohých prípadoch sa výklad tohto pojmu ponecháva aj na právnu doktrínu. Napríklad Fekete (v komentári k § 34 OZ) uvádza, že definovanie právneho úkonu v právnom predpise nie je až tak typické (je to ojedinelým javom).¹ Rovnako prof. Eliáš²,

¹ „Legálna definícia právneho úkonu, ako ju pozná § 34 OZ, je v civilných kódexoch ojedinelým javom.“ FEKETE, I. *Občiansky zákonník, Veľký komentár*, online verzia – komentár k § 34, Poradca podnikateľa, 2019.

² ELIÁŠ, K. Projev soukromé vůle v osnove Občianskeho zakoníku. In *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občianskeho práva*. Praha : Aspi Wolters Kluwer, 2007, s. 198 – 199. „Osnova... opúšťa definíciu právneho úkonu prevzatú do § 34 obč. zák. z § 30 občianskeho zákonníka z r. 1950, resp. z občianskeho zákonníka RSFSR z r. 1922 (čl. 26). Tento prístup je štandardným občianskym zákonníkom cudzi.“

ktorý stál za rekodifikovaným Občianskym zákonníkom ČR, v ktorom sa definícia „právneho jednaní“ (pojmu, ktorý nahradil pojem právny úkon) nenachádza. Rekodifikovaný Občiansky zákonník ČR pri pojme § 545 „právní jednání“ uvádza, že „Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“, t. j. hovorí o právnych následkoch právneho konania, nie o tom, čo je právne konanie.^{3 4} Podľa časti odbornej literatúry sa však význam javí byť rovnaký.^{5 6} Polemika bola aj o premenovaní tohto pojmu.⁷ Ani v slovenskom

³ Napríklad ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. *Občanský zákoník. Komentář, Svazek I, Obecná část (§ 1 až 654)*. 2. vydanie. Praha : Wolters Kluwer, 2020, s. 1230, ktorý sa venuje aj otázke právnych skutočností je uvedená aj polemika, „*nakolko je správné, že do legislatívneho diela sú vložené pojmy právnej teórie*“.

⁴ ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. *Občanský zákoník. Komentář, Svazek I, Obecná část (§ 1 až 654)*, 2. vydanie. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 1233: „*v podstate po celú dobu zákonnej existencie pojmu „právny úkon“ sa v právnej teórii diskutovala otázka, akú úlohu hrá v právnom úkone zameranie vôle na spôsobenie právnych následkov, totiž, či je úplne nevyhnutné, alebo či je irelevantné (roz.: určité právne konanie právne následky vyvolá, či už ich osoba chce alebo nechce), pretože konajúcemu ide vždy len o určité spoločenské, najmä ekonomické ciele*“.

⁵ ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. *Občanský zákoník. Komentář, Svazek I, Obecná část (§ 1 až 654)*. 2. vydanie. Praha : Wolters Kluwer, 2020, s. 1233: „*občiansky zákonník používa pojem „právní jednání“ zrejme v rovnakom význame, ako bol v občianskom zákonníku č. 40/1964 Zb. používaný pojem „právny úkon“*. Totiž tak, že „*právním jednaním*“ sa rozumie také správanie subjektu (osoby), ktoré je – podľa ustanovení objektívneho práva – schopné (je spôsobilé) vyvolať právne následky. Patrí sa podotknúť, že zakotvením nového pojmu sa nezmenilo len substantívum, ale také verbum: osoba nečiní právny úkon, ale právne koná.“

⁶ Handlár v komentári k § 545 Občianskeho zákonníka ČR [LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 1722 – 1740 (online)] uvádza: „*Nový občiansky zákonník opustil doteraz používaný pojem „právny úkon“ a nahradil ho pojmom „právne konanie“*. Z dôvodovej správy vyplýva, že dôvodom pre túto zmenu bola snaha o opustenie terminológie spojenej s minulým spoločenským režimom a návrat k predtým tradičnému právnemu pojmu. V novom kódexe sa nestretieme s legálnou definíciou právneho konania. Podľa dôvodovej správy už zákon neašpiruje na definíciu tohto pojmu a upravuje iba jeho následky s tým, že náležitosti právneho konania vyplývajú z ďalších ustanovení zákona. Zmena zákonnej terminológie a vypustenie definície právneho konania **však neznamenajú, že by sa zmenila podstata tohto pojmu, či jeho koncepčné znaky**. Právne konanie je prejavom vôle, ktorý je zameraný na vyvolanie určitých právnych následkov, ktoré právny poriadok s takým prejavom vôle spája. Právnym následkom, na ktorého vyvolanie je vôľa konajúceho zameraná, je najmä vznik, zmena alebo zánik subjektívnych práv a povinností.“

⁷ „*Osnova neoznačuje právne relevantné prejavy vôle súkromníkov ako právne úkony, ale volí výraz „právní jednání“*. Voľba tohto výrazu zodpovedá jeho podstate. Možno poukázať na rozdiel latinského negotium a actus. Rovnako tak možno poukázať na analogické výrazy v nemčine, poľštine, ruštine. Negociácia nie je „činení úkonů“, ale „jednání“. Zdárazníť možno i to, že ide o výraz klasickej právnickej češtiny, ktorý bol užívaný oddávna, ktorý bol z textu tunajších právnych predpisov vylúčený až v 50. rokoch XX. stor. **receptiou slovenskej právnej terminológie, ale ktorého sa právnická verejnosť nikdy nevzdala**. Možno poukázať i na početné ustanovenia súčasného občianskeho a obchodného zákonníka, ktorý výraz »jednání« v zmysle »právní

práve sa pred kodifikáciou Občianskeho zákonníka v roku 1950 nenachádzala definícia právneho úkonu (právneho konania). Z návrhov v roku 2025⁸, na rozdiel od predchádzajúcej rekodifikačnej komisie (2020-2023)⁹ (koľko ich vlastne bolo?) vyplýva, že k zmene nedôjde. Vzhľadom na to, že táto kniha sa zameriava na oblasť pracovného práva, nie je našim cieľom s týmito závermi rozsiahlejšie polemizovať, ale na niektorých miestach poukázať na prípadné problémy rôznych prístupov v oblasti pracovného práva.

S cieľom zjednodušenia tejto knihy bol vývoj tejto otázky rozdelený do troch etáp:

1. etapa nedeliteľnosti pracovného práva a občianskeho práva,
2. etapa oddelenosti pracovného práva a občianskeho práva,
3. etapa opätovnej nedeliteľnosti pracovného práva a občianskeho práva s výnimkami.

Aj v prípade týchto etáp je však potrebné brať do úvahy, že napríklad v 3. etape existuje síce spoločná definícia právneho úkonu v súkromnom práve, ale obsahom Zákonníka práce sú aj *lex specialis* ustanovenia, ktoré upravujú niektoré aspekty právnych úkonov a ich platnosti.

jednání« používají doposial. „Dlužno uvést“, že návrat osnovy ku klasickému výrazu bol akceptovaný už v pripomienkovom konaní ohľadne vecného zámeru nového občianskeho zákonníka, kedy sa stretol s výraznou podporou. Obrat, že určitá osoba „právne jedná“ vyznieva jazykovo lepšie, než obrat „čini právní úkon“, nehladiac už k úspornosti legislatívneho vyjednaní.“ ELIÁŠ, K. Projev soukromé vůle v osnove Občianskeho zákoníku. In *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občianskeho práva*. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2007, s. 198. V rámci diskusného fóra však možno identifikovať aj názory proti zmene tohto pojmu – napríklad Melzer to podľa Eliáša označil za „púhé“, „přenálepkování“. Pozri ďalej diskusia: Beran, Plíva, Dvořák v *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občianskeho práva*. Aspi Wolters Kluwer, 2007, s. 228 – 229, s. 277 – 278.

⁸ Podľa vyjadrenia predsedu rekodifikačnej komisie prof. Števíčka – ŠTEVČEK, M. Každý občiansky zákonník by mal spoločnosť do istej miery aj vychovávať. In *Bulletin Slovenskej advokátskej komory* č. 6, 2024, s. 6. „Nevidím zmysel meniť povedzme pojem „právny úkon“, keď niekoľko generácií právnikov v ňom „žilo“, celá judikatúra, prax i doktrína s ním desaťročia pracujú. Čo treba zmeniť, je nezmyselné preferovanie absolútnej neplatnosti právnych úkonov, ale naopak, preferovať ich platnosť tam, kde to korešponduje s vôľou konajúcich subjektov a autoritatívnu ingerenciu štátu prostredníctvom súdov vyhlasujúcich (určujúcich) neplatnosť právneho úkonu obmedziť na minimum.“. Návrh rekodifikácie prezentovaný 8. júla 2025, ako aj predložený do pripomienkového konaniavychádza v § 50 návrhu zo súčasného znenia § 34 OZ: „Právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku práv alebo povinností, ktoré z neho vyplývajú a ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.“

⁹ Navrhovaný § 51 (Prejav vôle a právny úkon) znel: „(1) Prejavom vôle je správanie zamerané na právne následky, ktoré by bez tohto zamerania nenastali. Či ide o prejav vôle, sa posúdi zmysluloverne podľa pravidiel o výklade prejavu vôle podľa § 88 a § 89. (2) Právnym úkonom môže byť jeden alebo niekoľko prejavov vôle. Prejav alebo prejavy vôle, ktoré nie sú spôsobilé vyvolať zamerané právne následky, však za právny úkon neplatia (neplatný právny úkon).“

2 POJEM PRÁVNÝ ÚKON V SÚKROMNOM PRÁVE A V PRACOVNOM PRÁVE

2.1 Východiská regulácie pojmu právny úkon v pracovnoprávných vzťahoch a budúcnosť tohto pojmu

Zákonník práce nedefinuje pojem právny úkon, ale vychádza sa z definície vymedzenej v § 34 OZ. Podľa § 34 OZ: „*Právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.*“ Zákonník práce č. 65/1965 Zb. vymedzoval vlastnú definíciu právneho úkonu v § 240 ods. 1: „*Právny úkon (pracovná zmluva, výpoveď, dohoda o náhrade škody a pod.) je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takým prejavom spájajú.*“ Keďže na rozdiel od ČR, v SR nedošlo k rekodifikácii OZ,¹⁴⁴ definícia právneho úkonu vychádza zo znenia z roku 1964 modifikovaného novelou č. 509/1991 Zb. (doplnené slovo „najmä“). To znamená, že pre interpretáciu tohto pojmu je relevantná odborná literatúra z týchto rokov vrátane prípadných výhrad k takto vymedzenému pojmu.

Keďže ZP sa pri vymedzení pojmu právny úkon „spolieha“ na OZ, ak dôjde k zmene pojmu (*iný pojem* – v ČR „*právní jednání*“ – *konanie s právnymi účinkami/právne relevantné konanie*), k zmene obsahu definície alebo prípadne k zrušeniu definície a zameranie sa na právne následky právnych úkonov (pozri ČR – § 545 Občiansky zákonník ČR ustanovuje „*Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů,*

¹⁴⁴ Občiansky zákonník ČR č. 89/2012 Sb. sa vrátil k používaniu pojmu „*právní jednání*“ – „*právní jednání*“, ktoré vymedzuje v § 545: „*Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.*“ Podľa § 546: „*Právně lze jednat konáním nebo opomenutím; může se tak stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednáající osoba ch těla projevit.*“ Podľa § 547: „*Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.*“ ELIÁŠ, K. Projev soukromé vůle v osnove Občianskeho zakoníku. In *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva*. Praha : Wolters Kluwer CR, 2007, s. 198.

zvyklostí a zavedené praxe stran. “) bude to mať vplyv aj na pracovné právo. Rekodifikačná komisia 2020 – 2023 navrhovala zmeniť prístup, t. j. nevymedzovať právny úkon, ale do OZ ustanoviť nasledovné: „Právny úkon môže byť založený na jednom alebo viacerých prejavoch vôle.“¹⁴⁵ Následne v návrhu riešila otázky prejavu vôle a právne následky právneho úkonu. Rekodifikačná komisia (2025)¹⁴⁶ – navrhuje zachovať súčasnú definíciu právneho úkonu¹⁴⁷ s drobnou modifikáciou: „Právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku práv alebo povinností, ktoré z neho vyplývajú a ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.“

Bez ohľadu na to, či táto rekodifikačná komisia dotiahne svoje úsilie do konca a na jeho podobu, istá bude jedna skutočnosť, že zákonodarca sa nevráti k vymedzeniu vlastnej definície právneho úkonu v ZP. Na iné vymedzenie nie je dôvod (pričom ZP si môže zachovať niektoré odchýlky ohľadom právnych úkonov, miera odchýlok by bola priamo úmerná riešeniu zvolenému v OZ), bolo by to neštandardné riešenie a takéto riešenie by nenašlo ani podporu v odbornej verejnosti. Naopak, možno predpokladať, že ZP bude naďalej obsahovať niektoré odchýlky pokiaľ ide o platnosť právnych úkonov, ich výklad (napr. výklad v prospech zamestnanca¹⁴⁸), pretože jeho cieľom je chrániť slabšiu stranu – zamestnanca aj pred negatívnymi následkami prípadnej neplatnosti právneho úkonu, ktorý nespôsobil výlučne zamestnanec.

¹⁴⁵ „Odôvodnenie: Návrh vychádza zo stanoviska, že právnym úkonom je určitý v hypotéze právnych noriem predpokladaný skutkový stav, ktorý pozostáva minimálne z jedného prejavu vôle ako nevyhnutného prvku právneho úkonu, popri ktorom však môžu právny úkon tvoriť aj ďalšie konštrukčné prvky, ako napríklad ďalší prejav vôle (ak ide o zmluvu), schválenie prejavu vôle orgánom verejnej moci, odovzdanie veci pri reálnych zmluvách a pod. Tomuto východisku nezodpovedala doterajšia definícia právneho úkonu (§ 34 OZ), keďže právny úkon stotožňovala len s jedným prejavom vôle, resp. neumožňovala pod tento pojem zahrnúť aj iné konštrukčné prvky. Návrh zároveň upúšťa od snahy právny úkon definovať, a to aj z dôvodu, že sa kladie väčší dôraz na samotný prejav vôle.“ Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/08/1.4.-Pravne-ukony_20210830_odovodnenie.pdf>.

¹⁴⁶ Pozn.: túto rekodifikačnú komisiu, ktorá bola vytvorená skôr ako v roku 2025, označujeme ako rekodifikačná komisia (2025) z dôvodu, že v tomto roku predložila svoje návrhy na rekodifikáciu OZ.

¹⁴⁷ Podľa vyjadrenia predsedu rekodifikačnej komisie prof. Števéčka – ŠTEVČEK, M. Každý občiansky zákonník by mal spoločnosť do istej miery aj vychovávať. In *Bulletin Slovenskej advokátskej komory*, č. 6, 2024, s. 6 – 8 „Nevidím zmysel meniť povedzme pojem „právny úkon“, keď niekoľko generácií právnikov v ňom „žilo“, celá judikatúra, prax i doktrína s ním desaťročia pracujú. Čo treba zmeniť, je nezmyselné preferovanie absolútnej neplatnosti právnych úkonov, ale naopak, preferovať ich platnosť tam, kde to korešponduje s vôľou konajúcich subjektov a autoritatívnu ingerenciu štátu prostredníctvom súdov vyhlasujúcich (určujúcich) neplatnosť právneho úkonu obmedziť na minimum.“

¹⁴⁸ Porovnaj s návrhom § 84 OZ rekodifikačnej komisie (2025) – Výklad v prospech spotrebiteľa („V styku so spotrebiteľom sa zmluvnej podmienke v spotrebiteľskej zmluve prisúdi taký z viacerých možných významov, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší. To neplatí pri abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach a pri výkone kontroly alebo dohľadu nad dodržiavaním povinností podľa osobitného predpisu.“).

Tabuľka 1 **Pojem právny úkon, prejavenie vôle – porovnanie inštitútov v príslušných zákonoch**

Znenie ZP č. 65/1965 Zb.	Znenie ZP č. 311/2001 Z. z.	Aplikovateľné ustanovenie OZ
Pojem „právny úkon“		
§ 240 ods. 1: Právny úkon (pracovná zmluva, výpoveď, dohoda o náhrade škody a pod.) je prejav vôle smerujúci k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takým prejavom spájajú.	Nie	§ 34: Právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.
§ 240 ods. 2: Prejav vôle môže sa urobiť konaním alebo opomenutím; môže sa stať výslovne alebo iným spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti o tom, čo chcel účastník prejavíť. Pre písomné právne úkony tých, ktorí nemôžu písať alebo čítať, treba úradnú zápisnicu alebo zápisnicu opatrenú potvrdením dvoch súčasne prítomných funkcionárov príslušného odborového orgánu o tom, že právny úkon zodpovedá prejavenej vôli.	Prvá veta: Nie Druhá veta – § 16: Ods. 1: Na právne úkony, pri ktorých sa vyžaduje písomná forma, je potrebná u tých, ktorí nemôžu písať alebo čítať, notárska zápisnica alebo zápisnica potvrdená dvoma súčasne prítomnými zamestnancami zamestnávateľa o tom, že právny úkon zodpovedá prejavenej vôli. Ods. 2: Notárska zápisnica alebo zápisnica potvrdená dvoma súčasne prítomnými zamestnancami zamestnávateľa sa nevyžaduje, ak má ten, kto nemôže čítať alebo písať, schopnosť oboznámiť sa s obsahom právneho úkonu pomocou prístrojov alebo špeciálnych pomôcok a je schopný zápisnicu vlastnoručne podpísať.	§ 35 ods. 1: Prejav vôle sa môže urobiť konaním alebo opomenutím; môže sa stať výslovne alebo iným spôsobom nevzbudzujúcim pochybnosti o tom, čo chcel účastník prejavíť.

3 FAKTICKÝ ÚKON V PRACOVNOM PRÁVE

3.1 K faktickému úkonu (konaniu) vo všeobecnosti

Okrem právnych úkonov sa v práve a praktickom živote stretávame s tzv. *faktickými úkonmi*, t. j. úkonmi, konaniami, ktoré nie sú právnym úkonom podľa § 34 ZP, a teda nevyvolávajú právne následky. To, či úkon je/nie je právnym úkonom má následok na možnosť napadnutia jeho platnosti a celkovo aj režim takéhoto úkonu/konania (napr. doručovanie).

Vo všeobecnosti možno povedať, že v pracovnom práve (a aj v iných právnych odvetviach) existuje celý rad úkonov/konaní, ktoré nenapĺňajú znaky právneho úkonu. Pracovnoprávna teória (a v podstate ani tá občianskoprávna) sa hlbšie nezaobrá takýmito úkonmi/konaniami, snahou o ich zatriedenie a pod. Je celkom možné, že uvedené ani nie je možné a nemusí to byť ani potrebné. S pojmom faktický úkon sa skôr stretávame *ad hoc*, pri rozhodnutiach súdov v konkrétnych veciach, keď osoba napríklad požaduje preskúmanie nejakého konania, posúdenie jeho platnosti a súd sa vyjadrí, že ide o faktický úkon. V tomto ohľade a na účely tejto knihy je predsa len potrebné zaujať nejaké závery. V tomto ohľade musíme vychádzať zo širšieho vnímania pojmu faktický úkon, pretože sa javí, že závery pracovnoprávnej a závery občianskoprávnej teórie³⁴¹ sa nie úplne zhodujú v tom, čo je faktický úkon. Sú tam aj rozpory, či ide o prejav vôle (pozri porovnanie citovaná občianskoprávna literatúra vs. rozhodnutia súdov v pracovnoprávnej oblasti). Na účely tejto knihy budeme za faktické úkony považovať úkony iné, ako právne úkony s určitými výnimkami.³⁴²

³⁴¹ K pojmu faktický úkon v správnom práve pozri: VŠETIČKA, P. Povaha a členění faktických úkonů realizovaných ze strany orgánů veřejné správy. In *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, č. 1, s. 115 – 144.

³⁴² S výnimkou tzv. **úsluh**. Napríklad: „Okrem prejavov vôle, ktoré by za iných okolností mohli byť považované za právne úkony a spôsobili by právne následky, existujú také konania, ktoré právne následky nespôsobia. Ide o situácie tzv. spoločenskej priateľskej služby alebo iné konanie, ktoré zakladá morálnu povinnosť, alebo ide o výučbu alebo hranie.“ MITTERPACHOVÁ, J. § 34 [Právny úkon]. In ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BAJÁNKOVÁ, J. – FEČÍK, M. –

Faktický úkon/konanie je úkon/konanie, ktorý nemá (nenapĺňa) náležitosti právneho úkonu. Tieto náležitosti nemá (nenapĺňa) z rôznych dôvodov:

a) úkon/konanie je postihnuté vadou, a preto s týmto prejavom vôle (ktorý by inak bol právnym úkonom) právne predpisy nespájajú právne následky.

V právnej teórii ide o neplatný právny úkon,³⁴³ a nie každý by súhlasil so zaradením niektorých neplatných úkonov do kategórie faktických úkonov. V tomto texte však niektoré z nich (*ak existujú, pretože, ak vôľa nie je prejavovaná, tak neexistuje nielen právny úkon ale ani faktický úkon*) považujeme za faktické úkony. Odvodzujeme to z toho, že aj v pracovnom práve sa možno stretnúť s konceptom tzv. **faktického vzťahu** ako následku neplatného právneho vzťahu.

Príklad: *Neplatná pracovná zmluva nezakladá pracovný pomer ale právna teória hovorí o faktickom pomere. Faktický pomer je založený na existencii faktického úkonu. Mohlo by ísť o situáciu, keď by pokyn bol právnym úkonom, ale pre nejakú jeho vadu by bol neplatný a zamestnanec by ho splnil, pracovné právo by muselo chrániť zamestnanca podľa § 17 ods. 3 ZP, aby mu neplatnosť nebola na ujmu, a teda sa vychádzalo z toho, že vo väzbe na existenciu faktického úkonu/konania právo ustanovuje nejaké následky. Ak niekto spravil neplatný právny úkon*

SEDLAČKO, F. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. 2. vydanie*. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 230. „**V. Spoločenské úsluhy.** Právnymi úkonmi nebudú ani také prejavy vôle, ktoré nesmerujú k nastoleniu právnych následkov. Ide o prejavy tzv. spoločenskej úsluhy (konvencie), ktoré sú prejavom morálneho záväzku bez toho, že by konajúca osoba mala záujem o vznik právnych dôsledkov, a to napriek tomu, že sa navonok môžu podobáť právnym úkonom. Tak napr. spontánna ponuka na „odvoz“ blízkej osoby na adresu jej bydliska nebude zakladáť zmluvu o preprave, prenechanie písacej pomôcky spolužiakovi počas písomnej skúšky nebude zakladáť zmluvu o výpožičke, prenocovanie rodinných príbuzných či priateľov pri návšteve nebude zakladáť zmluvu o ubytovaní, pozvanie na večeru a zaplatenie účtu aj za pozvaného partnera nebude zakladáť darovaciu zmluvu či zmluvu o pôžičke a pod., hoci na prvý pohľad môžu byť splnené pojmové znaky jednotlivých zmluvných typov. Takéto prejavy vôle nesmerujú k nastoleniu právnych následkov, k vytvoreniu právneho vzťahu, ktorý by bolo možné právom chrániť či sa domáhať plnenia. Deliacia línia medzi právnym úkonom a spoločenskou úsluhou môže byť v konkrétnom prípade takmer nerozpoznateľná a v prípade sporu bude pre posúdenie prejavu vôle a jeho dôsledkov rozhodujúce objektívne hľadisko, t. j. okrem vôle strán sa budú zohľadňovať aj objektívne okolnosti prípadu ako napr. čoho sa správanie strán týkalo, dôvod správania strán, vzťah medzi stranami, hodnota plnenia alebo význam konania pre adresáta atď. Posúdenie konkrétneho prejavu vôle ako právneho úkonu alebo spoločenskej úsluhy bude vecou individuálnych okolností konkrétneho prípadu, paušálny záver preto nie je možný.“ KRÍŽAN, M. § 34 [Právny úkon]. In DUFALOVÁ, L. a kol. *Občiansky zákonník. 1. vydanie*. Bratislava : C. H. Beck, 2025, s. 95.

³⁴³ Vada môže byť napríklad v osobe (dieťa, cudzinec, nemá spôsobilosť na právne úkony), v obsahu (obsahom je nedovolená činnosť). Pracovné právo však chráni niektoré jeho dôsledky v niektorých prípadoch. Napríklad ochrana mzdy – nárok na mzdu za vykonanú prácu z dôvodu, že by došlo k bezdôvodnému obohateniu, pretože vrátenie práce nie je možné.

(v tomto kontexte úkon, ktorý existuje, ale nespôsobuje právne následky, a teda ide len o faktický úkon/konanie/kvázi konanie, právo môže ustanoviť právne následky v podobe zodpovednosti za škodu).

b) úkon/konanie, s ktorým **právny predpis nespája právne následky** (zo svojej povahy nesmeruje najmä k vzniku, zmene alebo zániku práv alebo povinností).

V princípe existuje celý rad rôznorodých úkonov, ktoré sú (alebo by mohli byť) označené ako faktické úkony (v širšom zmysle).

Príklad:

- **Faktickým úkonom/konaním (a nie právnym úkonom) je teda aj samotný výkon práce zamestnancom** (plnenie úlohy, výsledok činnosti – napr. dokladanie tovaru v obchode, zabezpečenie podpísania zmluvy so zákazníkom, predaj tovaru)³⁴⁴ **a prideľovanie práce zamestnancovi**, keďže výkon (závislej) práce je predmetom pracovného pomeru (pracovnej zmluvy). Výkonom práce zamestnanca nedochádza k vzniku, zmene alebo zániku práv a povinností ale zamestnanec ním plní svoj záväzok vyplývajúci z pracovnej zmluvy. Faktickým úkonom je aj určenie termínu/lehoty na splnenie úlohy.
- **Faktické úkony/konanie sú jednotlivé zložky niektorých úkonov a „administratívne úkony“ a úkony, ktoré sú spojené s plnením povinností alebo uplatnením práv** – napríklad odovzdanie služobného počítača zamestnancovi, vyplatenie mzdy zamestnancovi (pozri NS ČR 30 Cdo 531/2003), odovzdanie stravných lístkov, evidovanie pracovného času zamestnancom, vedenie evidencie pracovného času zamestnávateľom, vytvorenie a vedenie osobného spisu, nahliadnutie do osobného spisu, zabezpečenie stravovania, odovzdanie stravných lístkov.
- **Faktické úkony/konanie sú rôzne oznamovacie a potvrdzovacie úkony:** oznámenie adresy na doručovanie písomností, zmena priezviska vo väzbe na sobáš podľa § 81 ZP. Ide o úkon/konanie, ktorým si strana plní svoju povinnosť zo ZP, pracovnej zmluvy, kolektívnej zmluvy. Takýmto úkonom budú aj informačné povinnosti podľa § 38a ZP (k výnimke pozri na inom mieste), oznámenia, ktoré konštatujú len nejakú skutočnosť (napr. že k 31. 12. uplynie doba trvania pracovného pomeru na určitú dobu, a teda sa skončí v tento deň), potvrdenia, ktoré potvrdzujú, že zamestnanec prevzal zálohu na pracovnú cestu alebo, že vyúčtoval pracovnú cestu (napr. zaplatil nedoplatok), vydanie tzv. zápočtového listu (§ 75 ZP) (NS ČR – 21 Cdo 3109/2013).

³⁴⁴ Splnením úlohy zamestnanec plní svoj záväzok, a teda splnením úlohy zaniká aj konkrétna povinnosť, ale samotný pracovný pomer (vzťah) ako taký existuje. Ale napríklad v prípade dohody o vykonaní práce je odovzdanie výsledku síce faktický úkon ale odovzdaním výsledkov už odpadá dôvod ďalšieho trvania právneho vzťahu, pretože odpadol predmet zmluvy – pracovná úloha (keďže je už splnená).

4 PRACOVNOPRÁVNE INŠTITÚTY V KONTEXTE DEFINÍCIE PRÁVNEHO ÚKONU A ICH PRACOVNOPRÁVNE OSOBITOSTI

V pracovnoprávnych vzťahoch sa vyskytuje celý rad jednostranných a dvojstranných úkonov, u ktorých sa vedie alebo viedla polemika, či ide o právne úkony alebo faktické úkony, alebo u ktorých sa súdy vyjadrovali k aplikácii všeobecných ustanovení OZ o právnych úkonoch, alebo k pracovnoprávnym aspektom neplatnosti. Ich zoradenie, na účely tohto textu, v princípe reflektuje poradie podľa paragrafového znenia v ZP, pričom na prvom mieste sú ale uvádzané úkony, u ktorých nie je sporné, že ide o právny úkon, resp. ich nie je potrebné podrobnejšie analyzovať na účely tohto textu.

4.1 Spoločne k niektorým právnym úkonom

Pochybnosti, či ide o právny úkon, nevyvolávajú úkony, ktorými sa **zakladajú** pracovnoprávne vzťahy: pracovná zmluva (§ 43 ZP), dohoda o vykonaní práce (§ 226 ZP), dohoda o brigádnickej práci študentov (§ 227 ZP), dohoda o pracovnej činnosti (§ 228a ZP), **menia sa** pracovnoprávne vzťahy: dohoda o zaradení zamestnanca na delené pracovné miesto (§ 49a ZP), dohoda o zmene pracovnej zmluvy (§ 54 ZP) (*pozn.: samotná zmena, ak sa robí touto formou však môže mať len technický/deklaratórny charakter – napr. aktualizácia názvu zamestnávateľa*), preradenie na inú prácu (§ 55 ZP), dohoda o dočasnom pridelení (§ 58 ZP), **končia sa** pracovnoprávne vzťahy: odstúpenie (§ 19 ZP), dohoda o skončení pracovného pomeru (§ 60 ZP), skončenie v skúšobnej dobe (§ 71 ZP), výpoveď (§ 61 a nasl. ZP), okamžité skončenie pracovného pomeru (§ 68 a nasl. ZP). Ako ani ďalšie úkony, ktoré sa týkajú vzniku, zmeny, zániku práv a povinností, ich zabezpečenia: dohoda o zrážkach zo mzdy, ručenie, zriadenie záložného práva (§ 20 ZP), dohoda o sporných nárokoch (§ 32 ZP), zmluva o budúcej pracovnej zmluve so žiakom (§ 53 ZP), dohoda o prehlbovaní kvalifikácie alebo zvyšovaní

kvalifikácie (§ 155 ZP), dohoda o hmotnej zodpovednosti (§ 182 ZP), dohoda o uznání škody a spôsobe náhrady (§ 191 ZP). Rovnako je právnym úkonom kolektívna zmluva (§ 230 ZP).

Ako sme uviedli už predtým, ak pri nejakom úkone je uvádzaná tzv. doložka neplatnosti, ktorá sa môže používať len pri právnych úkonoch, samotný úkon zákonodarca považuje za právny úkon. Je však potrebné dávať si pozor k čomu sa vzťahuje doložka neplatnosti. Napríklad výpoveď musí byť doručená, inak je neplatná. V tomto prípade sa doložka viaže na výpoveď, nie na akt doručovania, ktorý len smeruje prejav vôle do sféry dispozície druhej strany a ide o jeden z krokov k daniu platnej a účinnej výpovede.

4.2 Spoločne k niektorým faktickým úkonom

K faktickým úkonom sme sa vyjadrovali v samostatnej kapitole, kde sme uviedli, pri akých úkonoch nie je sporné, že nie sú právnym úkonom. U mnohých úkonoch je zjavné, že nejde o právne úkony, ale ide len o splnenie si nejakej povinnosti, faktické správanie/konanie bez vyvolávania právnych následkov, o činnosť, ktorá súvisí s napĺňaním právneho vzťahu (rôzne administratívne, archívne a iné úkony).

V tomto ohľade faktickým úkonom (činnosťou/konaním) je **samotný výkon práce zamestnancom** (plnenie úloh), keďže ide o predmet pracovného pomeru (pracovnej zmluvy) a rovnako aj **pridelovanie práce** (pozn.: k pokynom pozri ďalej).

Faktické úkony sú teda často **jednotlivé zložky niektorých úkonov** – napríklad odovzdanie služobného počítača zamestnancovi, vyplatenie mzdy zamestnancovi (ako splnenie záväzku – napr. NS ČR 30 Cdo 531/2003: „**Právním úkonom ve smyslu uvedeného ustanovení občanského zákoníku však není faktická činnost, byť se jí právní úkon provádí. Za takovou faktickou činností nutno považovat i výplatu peněžních částek provedenou dlužníkem, jak je patrné z údajů v pokladním deníku dlužníka pod označenou položkou.**“). Faktickým úkonom je aj prevzatie veci a odovzdanie veci (napr. odovzdanie listiny zamestnávateľovi, ktorý si spraví kópiu a vráti listinu), evidencia pracovného času (§ 99 ZP) a evidencia dochádzky (ako administratívny úkon), vedenie osobného spisu a nahliadanie do neho (§ 75 ZP), vydanie tzv. zápočtového listu (§ 75 ZP) (NS ČR – 21 Cdo 3109/2013).³⁶⁷

³⁶⁷ „Připustnost dovolání žalobkyně proti výroku, jímž bylo rozhodnuto o jejím návrhu na určení, že je neplatný zápočtový list ze dne 14. 7. 1989 není dána, protože závěr odvolacího soudu, podle něhož v případě tzv. faktického úkonu (a tím je i zápočtový list, neboť nejde o projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy

Faktickými úkonmi sú aj plnenia rôznych oznamovacích povinností – napríklad oznamovacie povinnosti zamestnanca podľa § 81 písm. g) ZP³⁶⁸ (pozri aj NS SR – 4CdoPr/5/2023,³⁶⁹ NS ČR – 21 Cdo 3663/2014 judikované ako R 25/2016),³⁷⁰ oznámenia zamestnanca podľa § 40 ZP.³⁷¹

s takovým projevom spojujú) není možné domáhat se jeho neplatnosti, je v souladu s judikaturou (srov. Zhodnocení rozhodování soudů o některých otázkách skončení pracovního poměru, Cpj 42/76, uveřejněný ve Sborníku Nejvyššího soudu o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvem IV, SEVT Praha 1986, str. 191, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2204/2003, uveřejněný pod číslem 54 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2005, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4521/2011, uveřejněný pod číslem 23 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2013). Dovolatelkou označená otázka, „zda je podání žaloby omezeno lhůtou, když zákoník práce výslovně hovoří toliko o úpravě zápočtového listu“, na správnosti uvedeného závěru odvolacího soudu nemůže ničeho změnit.“

³⁶⁸ „Zamestnanec je povinný... písomne oznamovať zamestnávateľovi bez zbytočného odkladu všetky zmeny, ktoré sa týkajú pracovného pomeru a súvisia s jeho osobou, najmä zmenu jeho mena, priezviska, trvalého pobytu alebo prechodného pobytu, adresy na doručovanie písomností, zdravotnej poisťovne, a, ak sa so súhlasom zamestnanca poukazuje výplata na účet v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, aj zmenu bankového spojenia.“

³⁶⁹ „V zmysle § 38 ods. 2 Zákonníka práce zamestnávateľ doručuje (zasiela) písomnosti špecifikované v ods. 1 poštou/poštovým podnikom na poslednú adresu zamestnanca, ktorá je mu známa. Zákonník práce zároveň stanovuje zamestnancovi v [§ 81 písm. g)] povinnosť bez zbytočného odkladu písomne oznamovať zamestnávateľovi všetky zmeny, ktoré sa týkajú pracovného pomeru a súvisia s jeho osobou, a to vrátane zmeny adresy na doručovanie písomností. Ustanovenie § 38 ods. 2 Zákonníka práce má povahu lex specialis voči stanovenej povinnosti podľa [§ 81 písm. g) Zákonníka práce], a to najmä z hľadiska ich systematického výkladu. Na rozdiel od ustanovenia § 38 s porušením povinnosti zamestnanca podľa [§ 81 písm. g)] nie sú spojené žiadne právne účinky z hľadiska platnosti/perfektности doručovaného právneho úkonu. **Nadobudnutie poznatkov zamestnávateľa a ohľadom poslednej známej adresy zamestnanca v zmysle § 38 ods. 2 Zákonníka práce nepredstavuje právny úkon; ide o tzv. faktický úkon, ktorý je voči zamestnávateľovi účinný v momente, keď sa o ňom dozvie akýmkoľvek vierohodným (spol'ahlivým) spôsobom.** To platí aj v prípade tzv. „dočasnej adresy“, ktorá je z hľadiska doručovania písomností zamestnávateľa rovnako významná, a to po dobu, po ktorú sa zamestnanec na takom mieste zdržuje, prípadne sa má zdržovať. Z uvedeného vyplýva, že zamestnanci, ktorí majú po dobu dočasnej pracovnej neschopnosti, dovolenky, starostlivosti o člena rodiny, vojenskej služby, alebo z iných obdobných dôvodov dočasne inú adresu, môže po dobu „aktuálnosti“ takejto adresy zamestnávateľ, ktorý sa o tom dozvedel, doručovať svoje písomnosti len na túto „dočasnú adresu“, a že doručenie na inú adresu je neúčinné. Uvedenie adresy, na ktorej sa bude zamestnanec počas práceneschopnosti zdržovať prostredníctvom tlačiva „Potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti“, predstavuje splnenie jeho povinnosti oznámiť zmenu adresy na doručovanie písomností podľa [§ 81 písm. g) Zákonníka práce].“

³⁷⁰ Bod 22.: „**Sdělení o adrese zaměstnance nepředstavuje právní úkon; jde o tzv. faktický úkon, který je vůči zaměstnavateli účinný, jakmile se o něm dozví jakýmkoliv věrohodným (spolehlivým) způsobem.** Zaměstnavatel se o adrese zaměstnance dozví tehdy, získá-li o ni poznatky kterýkoliv ze zaměstnanců nadřízených vedoucích zaměstnanců, popřípadě organizační útvar zaměstnavatele, který při své činnosti využívá údaje o adresách zaměstnanců, jako je např. útvar zabývající se personálními nebo mzdovými (platovými) záležitostmi.“

³⁷¹ Napríklad Barancová: „**Písomné oznámenie nie je právny úkon, ale faktický úkon v pracovnom práve.** Účel oznámenia ženy o tehotenstve by mohol byť uskutočnený aj iným spôsobom,

5 VÝKLAD PRÁVNEHO ÚKONU A FAKTICKÉHO ÚKONU V PRACOVNOM PRÁVE

V niektorých prípadoch treba interpretovať, čo prejavená vôľa znamená, pretože prejav vôle sa môže javiť ako neurčitý alebo nezrozumiteľný, strany môžu mať iný názor, čo napríklad výraz použitý v pracovnej zmluve či v kolektívnej zmluve znamená, treba zistiť skutočnú vôľu a pod. Niektorým otázkam sme sa venovali už v iných častiach, napríklad pri faktickom úkone sme sa venovali aj otázke, ako interpretovať faktický úkon. Zároveň účelom tejto odbornej knihy nie je komplexne analyzovať jednotlivé metódy výkladu používaných v súkromnej sfére, čomu sa venujú viaceré odborné knihy v oblasti občianskeho práva v SR aj v ČR,⁴⁴² pričom metódy výkladu sú rovnaké.

Rozdiel medzi pracovným a občianskym právom môže však spočívať v tom, že ZP môže uplatňovať *dodatočné metódy výkladu prejavu vôle alebo neuplatňovať niektoré metódy výkladu* s cieľom chrániť slabšiu stranu zamestnanca. Napríklad § 18 ZP ČR – tzv. **výklad v prospech zamestnanca**, ktorému sa venujeme ďalej v texte. V niektorých prípadoch teda zákon môže ustanoviť, že v prípade slabšej strany (resp. chránenej strany)⁴⁴³ sa použije výklad v prospech tejto osoby. Je predpoklad, že ak by takéto pravidlo výkladu bolo zavedené v prospech spotrebiteľa,⁴⁴⁴ nie je dôvod a bolo by zvláštne, ak by takéto pravidlo nebolo zavedené aj v prospech zamestnanca.

⁴⁴² Napríklad všeobecné komentáre k OZ citované v tejto knihe od Feketeho, Števčeka a kol. Lavického a pod. Ako aj iné odborné knihy, ako napríklad MELZER, F. *Metodologie nalézání práva*. Praha : C. H. Beck, 2010; KOTÁSEK, J. – HAPLA, M. – SOBEK, T. a kol. *Právní argumentace*. Praha : C. H. Beck, 2024; WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. 2. vydání. Praha : Auditorium, 2019; MRVA, M. – TURČAN, M. *Interpretácia a argumentácia v práve. Druhé prepracované vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2024.

⁴⁴³ Porovnaj aj s návrhom rekodifikačnej komisie (2025) v § 84 – Výklad v prospech spotrebiteľa („*V styku so spotrebiteľom sa zmluvnej podmienke v spotrebiteľskej zmluve prisúdi taký z viacerých možných významov, ktorý je pre spotrebiteľa priaznivejší. To neplatí pri abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach a pri výkone kontroly alebo dohľadu nad dodržiavaním povinností podľa osobitného predpisu.*“).

⁴⁴⁴ Rekodifikačná komisia (2025) navrhovala vyňať z aplikácie výkladu v § 8592 (výklad proti navrhovateľovi) – „*Ak môže mať použitý výraz rôzne významy, vyloží sa na ťarchu toho, kto ho použil ako prvý*“ spotrebiteľa („*to neplatí, ak ide o spotrebiteľa.*“).

5.1 Vzťah medzi § 15 Zákonníka práce a § 35 Občianskeho zákonníka

Pri pohľade do ZP, tento v § 15 s nadpisom „právne úkony“ ustanovuje: „*Prejav vôle treba vykladať tak, ako to so zreteľom na okolnosti, za ktorých sa urobil, zodpovedá dobrým mravom.*“ Na prvom mieste sa musíme zaoberať otázkou, či § 15 ZP znamená *lex specialis* ustanovenie, ktoré „*prebija*“ aplikáciu § 35 ods. 2 a 3 OZ alebo sa tieto ustanovenia aplikujú popri § 15 ZP.

Pokiaľ ide o minulosť, ZP č. 65/1965 Zb. v § 240 ods. 3 ZP (v poslednom znení pred zrušením) ustanovoval: „*Prejav vôle treba vykladať tak, ako to so zreteľom na okolnosti, za ktorých sa urobil, zodpovedá pravidlám slušnosti a občianskeho spolužitia.*“ Uvedený zákon neobsahoval znenie podobné zneniu § 35 ods. 2 a 3 OZ. Tu si skúsime pomôcť dobovou literatúrou, ktorá k § 240 ods. 3 ZP uvádzala:⁴⁴⁵ „*Tomu, aby bolo možné dôvodiť, že prejav vôle je nezrozumiteľný alebo neurčitý, musí predchádzať výklad (interpretácia) prejavu vôle; prejav vôle je totiž neurčitý alebo nezrozumiteľný len vtedy, ak ani jeho výkladom nie je možné odstrániť všetky pochybnosti o jeho obsahu. V § 240 ods. 3 dáva zákon návod, ako je potrebné postupovať pri výklade prejavu vôle, len všeobecne („tak, ako to so zreteľom na okolnosti, za ktorých sa urobil, zodpovedá pravidlám slušnosti a občianskeho spolužitia.“). Z povahy veci vyplýva, že prejav vôle sa vykladá odlišne v prípade, že bol vyjadrený výslovné a inak, ak bol urobený konkludentne. Výslovný prejav vôle sa vykladá predovšetkým podľa použitého slovného vyjadrenia alebo významu obvyklého znamenia. Prejav vôle urobený konkludentne sa vykladá predovšetkým, podľa toho, čo konkrétne použitý spôsob vyjadrenia či nečinnosti účastníka obvykle znamená.“ Z tohto textu je zjavné, že dobová literatúra vlastne parafrázuje § 35 ods. 1 a 2 OZ. Domnievame sa teda, že **sa na pracovnoprávne vzťahy aplikujú aj § 35 ods. 1 a 2 OZ**, a tie aplikujú aj sudy (aj na právne aj na faktické úkony, ako je napr. rozhodnutie o organizačnej zmene).*

V citácií môžeme pokračovať: „*Uvedené samozrejme nie je možné vykladať tak, že by sa malo lipnúť na doslovnom význame použitých výrazov; zmyslom výkladu je „vypátrať“ skutočný zámer strán v prejave vôle. V obidvoch prípadoch je preto treba súčasne starostlivo prihliadať ku všetkým okolnostiam, za ktorých bolo slovné alebo iné vyjadrenie urobené; významným je i to, ako bolo vyjadrenie pochopené tým, komu bol prejav vôle určený. Celkové zhodnotenie všetkých rozhodujúcich okolností potom musí zodpovedať „pravidlám slušnosti*

⁴⁴⁵ SOUČKOVÁ, M. *Zákoník práce – komentár*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 553.

a občianskeho spolužitia.⁴⁴⁶ „Výklad prejavu vôle môže smerovať len k objasneniu jeho obsahu, teda ku zisteniu toho, čo bolo skutočne prejavené. Pomocou výkladu prejavu vôle nie je možné „nahradzovať“ alebo „doplňovať“ vôľu, ktorú účastník nemal alebo ktorú síce mal, ale neprejavil ju.“ Součková uvádzala príklad: „Ak skončí napríklad zamestnávateľ so zamestnancom okamžite pracovný pomer pre zvlášť hrubé porušenie pracovnej disciplíny, spočívajúce v neospravedlnenej neprítomnosti v práci, nie je možné výkladom prejavu vôle dospieť k záveru, že dôvodom k okamžitému skončeniu pracovného pomeru bolo i to, že zamestnanec spôsobil zamestnávateľovi škodu, ak zamestnávateľ takúto vôľu pri tomto úkone nemal, poprípade ju neprejavil. Výkladom prejavu vôle nie dovolené ani meniť zmysel inak jasného právneho úkonu. Ak prejav účastníka nezodpovedá vôli, ktorú chcel v skutočnosti prejať, ide o omyl.“

5.2 Výklad právneho úkonu

Vo všeobecnosti pre pracovnoprávne vzťahy teda platia výkladové pravidlá podľa OZ. Cieľom tohto textu nie je zásadne polemizovať so závermi občianskoprávnej literatúry, ale na ne nadviazať, s cieľom poukázať na špecifické kontexty pracovného práva.

Ustanovenia OZ pri výklade právnych úkonov rozlišujú:

1. **právny úkon vyjadrený slovami** – „Právne úkony vyjadrené slovami treba vykladať nielen podľa ich jazykového vyjadrenia, ale najmä tiež podľa vôle toho, kto právny úkon urobil, ak táto vôľa nie je v rozpore s jazykovým prejavom.“ (§ 35 ods. 2 OZ)
2. **právny úkon vyjadreným inak než slovami** – „Právne úkony vyjadrené inak než slovami sa vykladajú podľa toho, čo spôsob ich vyjadrenia obvykle znamená. Pritom sa prihliada na vôľu toho, kto právny úkon urobil, a chráni sa dobromyseľnosť toho, komu bol právny úkon určený.“ (§ 35 ods. 3 OZ)

Oproti tomu ZP v § 15 neuvádza výklad právneho úkonu ale výklad prejavu vôle. V širšom zmysle (ak prejav vôle nachádzame aj pri faktickom úkone, ako je napr. rozhodnutie o organizačnej zmene) je teda použiteľný aj na faktické úkony. Inak by išlo o analogické použitie, rovnako ako pri § 35 OZ.⁴⁴⁷

Odborná literatúra zhrňa otázku k čomu má smerovať výklad a aké sú jeho metódy.

⁴⁴⁶ Pozn.: v súčasnosti dobré mravy.

⁴⁴⁷ Pozri časť o faktických úkonoch.

6 VADY PRÁVNEHO ÚKONU A FAKTICKÉHO ÚKONU V PRACOVNOM PRÁVE A ICH NÁSLEDKY

V odbornej literatúre sa v súkromnom práve zaužíval pojem *vadný právny úkon alebo vada právneho úkonu*. To znamená, že niektorá náležitosť vôle, prejavu vôle alebo právnych následkov má vadu. Môže ísť napr. o vadu vôle (napr. sloboda, vážnosť vôle), prejavu vôle (napr. určitosť a zrozumiteľnosť), formy (napr. úkon nie je v predpísanej forme), právnych následkov (napr. dojednanie nie je možné – doba určitá na 5 rokov). Odborná literatúra v súvislosti s vadami (právnymi vadami) spomína neexistenciu právneho úkonu, neplatnosť právneho úkonu, napadnuteľnosť právneho úkonu a právo odstúpiť od zmluvy.⁴⁷³ Rovnako odborná literatúra⁴⁷⁴ uvádza, že opakom účinnosti právneho úkonu je jeho *právna neúčinnosť*. Neúčinnosť právneho úkonu môže spočívať v tom, že:

- a) právny úkon je neúčinný od začiatku, pretože trpí takou vadou, ktorá bráni tomu, aby právny úkon mohol vôbec nadobudnúť právnu účinnosť,
- b) právny úkon, ktorý bol platne urobený a je teda i účinný, na základe neskoršej právnej skutočnosti svoju účinnosť stratí,
- c) **právny úkon je neúčinný, pretože tak ustanovuje zákon (tzv. zákonná neúčinnosť).**

V pracovnom práve SR sa stretávame s otázkou neplatnosti (relatívne alebo absolútnej) právneho úkonu. Môžeme sa stretnúť aj s otázkou právneho úkonu, ktorý nebol urobený voči druhej strane (napr. nedoručená výpoveď, neoboznámenia zamestnancov s pracovným poriadkom), v SR však táto otázka spadá pod absolútnu neplatnosť právneho úkonu, resp. nespôsobenía právnych účinkov. Naopak, po rekodifikácii OZ a zmene ZP v ČR bol zavedený aj koncept,

⁴⁷³ FEKETE, I. *Občiansky zákonník. Veľký komentár*, online verzia – komentár k § 34, Poradca podnikateľa, 2019.

⁴⁷⁴ FEKETE, I. *Občiansky zákonník. Veľký komentár*, online verzia – komentár k § 34, Poradca podnikateľa, 2019.

tzv. zdanlivosti (zdanlivý právny úkon /právne konanie) a ZP ČR na viacerých miestach uvádza, že k nejakému konaniu sa neprihliada.⁴⁷⁵

Pokiaľ ide o faktické úkony, u nich nemôže nastať ich neplatnosť. Neskúmajú sa z hľadiska platnosť ale to neznamená, že faktický úkon vôbec nemožno preskúmať, ak je napr. hmotnoprávnou podmienkou iného úkonu. Aj u týchto úkonom môžeme nájsť vady, napr. faktický úkon – pokyn na vykonanie práce zamestnancovi dala osoba, ktorá takéto oprávnenie voči nemu u zamestnávateľa nemá (napr. vedúci iného oddelenia). Takýto pokyn zamestnanca nezaväzuje, nie je voči nemu účinný, nemá povinnosť ho splniť, môže odoprieť jeho plnenie. *Napr. za zamestnancom z haly A, ktorému skončila pracovná zmena príde vedúci zamestnanec z haly B a prikáže mu prácu nadčas, pretože na halu B nedorazili zamestnanci na zmenu.*

6.1 Ničotnosť právneho úkonu (konania)

Otázkou ničotnosti (neexistentnosti) právneho úkonu sa nebudeme hlbšie zaoberať, keďže túto kategóriu právnych úkonov OZ nepozná (na rozdiel od Občianskeho zákonníka v ČR a následne aj ZP ČR). Úkonom nie je vnútorná vôľa. Vonkajším prejavom je zachytenie vôle na listine. Existencia listina však automaticky neznamená prejav vôle voči druhej osobe. Ničotným úkonom by bol **úkon, ktorý v skutočnosti nikdy nevznikol** (napr. výpoveď, ktorú zamestnanec nepodal – existuje len vôľa, list je napísaný, možno podpísaný, ale vôľa voči zamestnávateľovi nebola prejavovaná) a **úkon, ktorý vznikol, ale nespôsobuje právne následky** (napr. v ČR – neprihliada sa k nemu, tzv. zdanlivé právne konanie, osoba v duševnej poruche niečo prejavuje, ale nemá právne „vôľu“).

Príklad: *Neprejavovaná vôľa. Vedúci zamestnanec zahliadne na stole dokument zamestnanca – podpísaná výpoveď, ktorý ale zamestnanec zamestnávateľovi nedoručil, vôľa je síce zachytená na liste, ten je podpísaný, ale úkon nebol adresovaný, a teda vôľa nebola prejavovaná voči druhej osobe. Ak by tento dokument zobral, odhliadnuc od etického rozmeru konania, takýto dokument nemôže spôsobovať právne následky, pretože sa nedostal do sféry dispozície druhej osoby na základe prejavu vôle prvej osoby. V tomto prípade zamestnávateľ vie, že nedošlo*

⁴⁷⁵ Ustanovenie § 27 ods. 1 ZP ČR. „K ujednaním podnikové kolektívni smlouvy, která upravují práva z pracovněprávních vztahů zaměstnanců v menším rozsahu než kolektívni smlouvy vyššího stupně, se nepřihlíží.“, ustanovenie § 50 ods. 1 ZP ČR „Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží.“

prejavu vôle, keďže vedúci zamestnanec je v tomto prípade osoba konajúca za zamestnávateľa.

Môže však nastať aj situácia, že zamestnávateľ nevie, že právny úkon nebol v skutočnosti prejavový. Napríklad zamestnanec si napísal výpoveď, podpísal ju, ale zabudol ju na sekretariáte, napríklad pretože si ju chcel ešte dobre rozmyslieť. Asistentka takýto dokument našla a domnievala sa zo zvyčajného správania sa zamestnanca, že ho má odniesť do podateľne/na HR oddelenie hoci na dokumente napr. nebol lístok s inštrukciou a vo všeobecnosti by zamestnanec takýto dokument asi zabalil do obálky. Asistentka dokonca ani nemusela vedieť, čo je jeho obsahom, pretože to bolo len v obálke, kde bolo ako adresát označené HR oddelenie.

Právo nikdy nepovažuje za konanie iba myšlienku (predstavu možného konania), ani vôľu neprejavenu vonkajším aktom smerujúcim k jeho uskutočneniu.⁴⁷⁶ Z tohto hľadiska musí ísť o právne relevantné vonkajšie konanie alebo právne relevantné nekonanie (napr. kde sa malo/mohlo konať, ale konanie sa opomenulo/zámerné sa nekonalo). Predpokladáme, že síce prejav existuje ale vôľa osoby ním nie je prejavovaná, ak osoba koná v duševnej poruche – napríklad zamestnanec trpiaci manio-depresívnym stavom v manickej fáze urobí nejaký úkon.

V SR tieto úkony (prejavené) budú považované za absolútne neplatné. Neprejavový úkon je právne bezvýznamný.

6.2 Neplatnosť právneho úkonu

V podmienkach SR o neplatnosti právneho úkonu hovoríme vtedy, ak existuje úkon (prejav), ktorý by inak bol právnym úkonom, ale tento úkon (prejav) nespôsobuje právne následky alebo právne následky síce spôsobuje, ale len podmienené.⁴⁷⁷

⁴⁷⁶ Pozri GERLOCH, A. – BOGUSZAK, J. – ČAPEK, J. *Teória práva*, 2. vyd., Praha: ASPI, 2004, s. 174.

⁴⁷⁷ Napríklad Fekete uvádza, že: „Vada právneho úkonu môže mať rôzne právne následky, ktoré závisia od závažnosti dôvodov neplatnosti. Vada právneho úkonu môže vyvolať okamžitú, priamu a nepodmienujúcu neplatnosť právneho úkonu zo zákona alebo môže mať podmienené právne následky. V prvom prípade hovoríme o absolútnej neplatnosti a v druhom prípade o podmienenej neplatnosti, ktorá závisí od toho, či sa jej niekto dovoľá.“ FEKETE, I. *Občiansky zákonník, Veľký komentár*. 1. diel. Bratislava : Eurokódex, 2011, s. 233.